

DPN 5760

Title : अष्टावक्र संहिता AṢṬĀVAKRA SAMHITĀ

Run. No. 6451

Cat. No.

Micro. No.

Subject स्तोत्र Hymn

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 23.2 x 10.7

Folios 1-10

Lines (in a page) 7

Compl. / Incompl.

Chapt. / act / Verses 1-8
1-17

Author / translator

Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

Material : palmleaf / paper / thyasaphu / one side yellow

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

↓
श्री गणेशाय नमः ॥ ॥ श्री भगवानुवाच ॥ ॥ शुचिर्भूत्वा महाबाहो सत्रामाभिमुखोऽस्थितः ॥
पाञ्चजन्यं श्रुत्वा दुर्गास्तोत्रमुदीरयत् ॥ १ ॥ सौम्य उवाच ॥ एषमुक्तोर्जुनः सर्वं वासुदेवेन
श्रीमता ॥ अवतीर्णः रथात्पार्श्वे स्तोत्रमाह कृतीजलिः ॥ २ ॥

समाप्ति / colophon

इति सप्तमः सर्गः : किञ्चित् श्लोकानि . द्रुमदः भवतु .

25

15

10

5

0

cms.

5

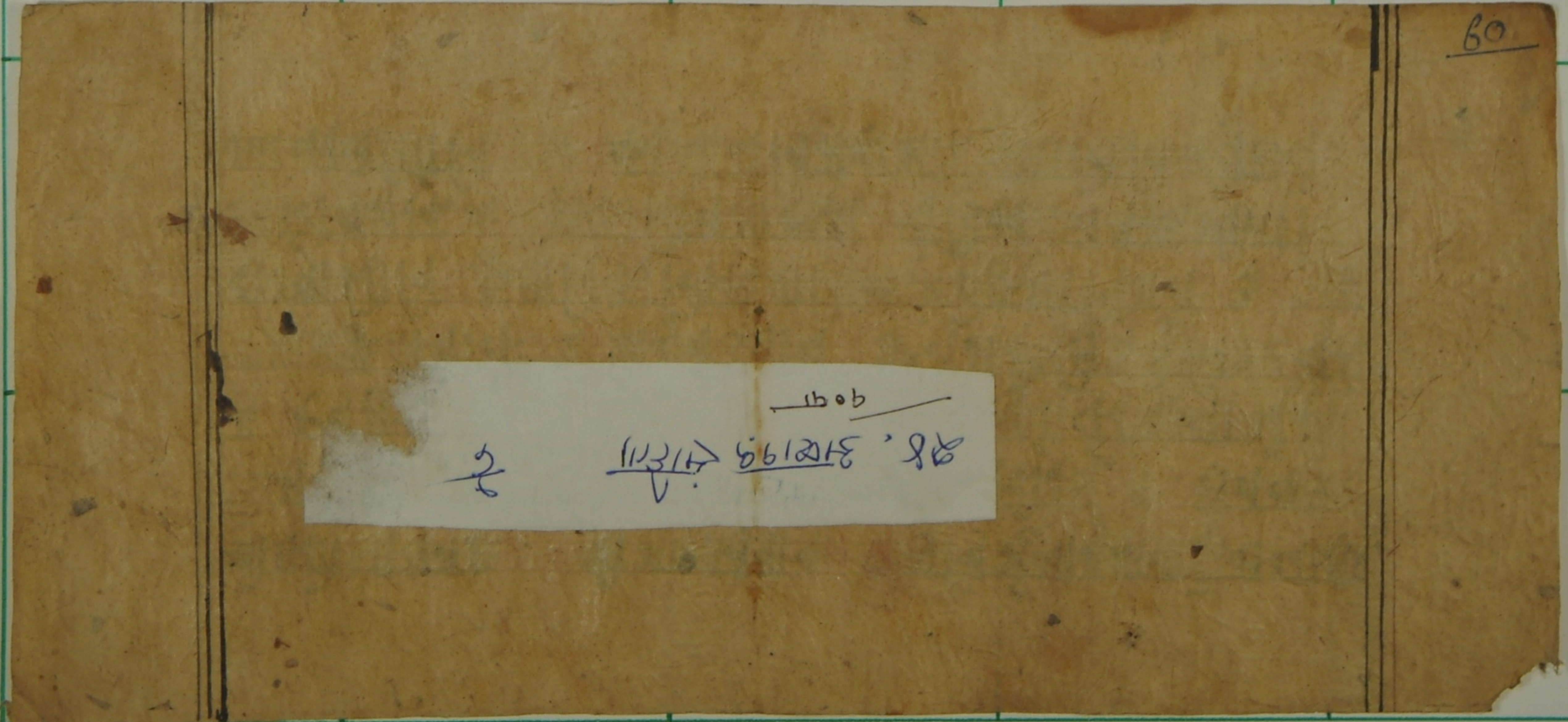
10

15

20

25

30

98. 312193 41211
4097

60

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीभगवानुवाच॥ शुचिर्भूत्वा महाबाहो संग्रामा
भिमुखोऽस्मि तः॥ पराजयाय शत्रूणां दुर्गोऽस्मि त्रमुदीरय॥ १॥ संजय उवा
च॥ एवमुक्तेर्जुनः संख्ये वा मुदे वेन धीमता॥ अवतीर्य रथात्पार्थ स्तो
त्रमाह कृतांजलिः॥ २॥ अर्जुन उवाच॥ ॐ नमस्ते सिद्धसे निआर्ये मं
दारवासिनि॥ कुमारिका लिका पातिका पित्रे कृष्णपिंगले॥ ३॥ भद्र
कालिनमस्तु भ्यं महाकालिनमोस्तुते॥ चंडिखंडेनमस्तु भ्यं तारि
णीवरवर्शिनि॥ ४॥ कात्यायनि महाभागे करालि विजये जये॥

॥ १ ॥

दम् ॥ ५॥ अन्तःस्यक्तकथायस्य निर्द्वन्द्वस्य निराश्रयः॥ यदृच्छया
यतो भोगो न दुःखाय न तु श्रये॥ ६॥ स्वप्ने द्रुजालवत्पश्य सर्वान्दका
लवशानुगांस्तु॥ मित्रक्षत्रधनागारपुत्रदारादिसंपदः॥ ७॥ ह्यनुमि
च्छसि संसारं रागी दुःखं जिहामया॥ वीतरागो हि निदुःखस्तस्मि
नपि न खिद्यते॥ ८॥ निवृत्तिरपि मूढस्य प्रवृत्तिरुपजायते॥ प्रवृ
त्तिरपि वीरस्य निवृत्तिरुपजायते॥ ९॥ प्रवृत्तौ जायते रागो
निवृत्तौ द्वेषस्त्वहि॥ निर्द्वन्द्वो वा न वद्वीमानेवमेव व्यवस्थितः॥

१०॥ अकर्तृत्वमभोक्तृत्वस्वात्मानं भन्यते यदा ॥ तदा क्षीणा भवत्ये
व समजा चित्तवृत्तयः ॥ ११॥ वस्तुश्रवणमात्रेण शुद्धबुद्धिर्निराकु
लः ॥ नैवाचारमन्तचारं मोदास्यं वा प्रपश्यति ॥ १२॥ विलसन्निमहा
भोगैर्वसन्ति गिरिगह्वरात् ॥ निरस्तकल्पनाधीरा अवज्रमुक्त
बुद्धयः ॥ १३॥ सर्वारम्भेषु निष्कामो यश्चरे दानवमुनिः ॥ न
ते पः स्तस्य शुद्धस्य क्रियमाणोऽपि कर्मणि ॥ १४॥ सर्वबंधय
आत्मज्ञः सर्वभावेषु यः समः ॥ पश्यन् शृण्वन् स्पृशन् जि

॥ २ ॥

घ्नन् श्रद्धा निस्तर्षमानसः ॥ १५॥ निःश्लेष्टपुत्रदारादौ निष्का
मो विषयेषु च ॥ निश्चिन्तः स्वशरीरेऽपि निराशः सो भते बुधः
॥ १६॥ सानुरागोऽस्त्रियं दृष्ट्वा मृत्युं वा समुपस्थितम् ॥ अविहृत
मनाः स्वस्थो मुक्तस्त्वमहाशयः ॥ १७॥ अलमर्थेन कामेन सु
कृतेन च कर्मणा ॥ एभ्यः संसारकान्तारेण विश्रान्तमभून्म
नः कृतत्रकतिजन्मानिकायेन मनसा गिरा ॥ दुःखमायास्य
डं कर्म तस्मादधो परम्यताम् ॥ १८॥ आत्मा साक्षी विभुः

पूरीएकोमुक्तश्चिदक्रियः॥ असंगो निस्पृहः शान्तो भुमा
संसारवानिह॥ २०॥ यथैवादर्शमध्यस्थेरूपेणः परतस्तु
सः॥ तथैवान्तःशरीरेस्मिन्परितः परमेश्वरः॥ २१॥ विश्वं
स्फुरति यत्रेदं तरंगाश्च सागरे॥ सोहमस्मि ति विज्ञाय
किं दीन ईव धावसि॥ २२॥ एतद्दृष्टं परं ब्रह्म सोहं ब्रह्मेति वि
नय॥ विविक्ते मानसेतिर्थे श्रद्धा विश्वा सरूपिणो॥ २३॥
अहो अहं नमो मह्यंदक्षोना स्तीति मत्समः॥ असंस्पृ

॥३॥

इपशरीरेणायोन विश्वं चिरंधृतम्॥ २४॥ न मे देहेन संबन्धो
मेघेनेव विहाय सः॥ अतः कुतो मे तद्गर्मा जायतस्वप्न सुषुप्ति
यः॥ २५॥ आत्मा साक्षी विभुः पूरीएकोमुक्तश्चिदक्रियः॥
असंगो निस्पृहः शान्तो भुमा संसारवानिह॥ २६॥ इति शि
ष्योपदेशः॥ साकारमनृतं विद्धि निराकारमुनिश्चरतम्॥
एतत्ततोपदेशेन न पुनर्भव संभवः॥ २७॥ यथैवादर्शमध्य
स्थेरूपेणः परितस्तु सः॥ तथैवास्मिन् शरीरेणः परितः पर

मेश्वरः॥२॥ इत्यनुभवोपदेशः॥२॥ अहो विकल्पितं विश्वं
अज्ञानान्मापि भासते॥ रूपं भुक्तौ फणीरज्जौ वारिसूर्यक
रै र्यथा॥१॥ अहो अहं नमो मह्यं रक्षो नास्तीति मत्समः॥
असंस्पृष्टपशरीरेण येन विश्वं चिरं धृतम्॥२॥ अहो भुवन
कक्षोत्तैर्विचित्रैर्द्रो कसमुत्थितम्॥ मय्यनन्तमहामोक्षोचितवाते स
मुद्यते॥३॥ इति द्वितीयोपदेशः॥ विश्वं स्फुरति यत्रेदं तरंगाद्भवसा
गरे॥ सोहमस्मीति विज्ञाय किं दीन इव धावसि॥१॥ धीरनुभोज्य

॥४॥

मानोपि पीड्यमानोपि सर्वदा॥ आत्मानं केवलं पश्यन् ननु स्यति न कुच्य
ति॥२॥ निस्पृहं मानसं यस्य नैराश्येपि महात्मनः॥ तस्यात्मज्ञानतृप्त्यनु
त्पन्ना केन जायते॥३॥ माया मात्रमिदं विश्वं पश्यन् विगतकौतुकः॥ अपि सं
निहते मृत्यौ कथं वस्यति धीरधीः॥४॥ अन्तस्त्यक्तकथायस्य निर्द्वन्द्व
स्य निराश्रयः॥ यद्वच्छयायतो भोगो न दुःखाय न तु हृये॥५॥ इति
तृतीयोपदेशः॥ मय्यनन्तमहामोक्षो जगदीचीस्य भावतः॥ उदे
तु वास्तमाया तु न मे वृद्धिर्न च क्षतिः॥१॥ अहो चिन्मात्रमेवाहमि

दुजालोपमुंजगत् ॥ अतोममकथंकरहेयोपादेनकल्पना ॥ २॥ इति
 सप्रमः ॥ यदानाहंतादामोक्षोयदाहंवन्धननादा ॥ मत्वेतिहेतयाकि
 ञ्चिमांगृहाणाविमुञ्चमां ॥ १॥ इतिमोक्षम ॥ ८ ॥ अनित्यंसर्व
 मेवेदंतापत्रितयदूषितम् ॥ असारंनिन्दितंहेयमितिनिश्चित्य
 श्राम्यति ॥ १॥ स्वप्नेन्द्रजालवत्पश्यदिनानिचिरिणिपञ्चवा ॥ मि
 त्रक्षेत्रधनागारपुत्रदारादिसंपदः ॥ १॥ यत्रयत्रभवेत्तृष्णासंसा
 रंविद्वितत्रवैः ॥ प्रौढवैराग्यमास्थाप्यवीततृष्णः सुखीभव ॥ २॥

॥ ५ ॥

अलमर्थेनकामेनसुकृतेनापिकर्मणा ॥ एभ्यःसंसारकान्तारि
 नविश्रान्तमभून्मनः ॥ ३॥ कृतेनकतिजन्मानिकायेनमनसागि
 रा ॥ दुःखमायासदंकर्मतस्मादघोपरम्यताम् ॥ ४॥ आपदः
 संपदःकालेदेवादेवेतिनिश्चयी ॥ तृप्तःस्वहेन्द्रियोनित्यंनवा
 ञ्छतिनशोचति ॥ ५॥ चिन्तायाजायतेदुःखंनान्यथेहेतिनिश्च
 यी ॥ तयाहीनःसुखीज्ञानाःसर्वत्रगलितस्पृहः ॥ ६॥ आवृण्व
 संभपर्यन्तमहमेवेतिनिश्चयी ॥ निर्विकल्पःशुचिःज्ञानः

प्राप्ता प्राप्ता विनिर्बृतः ॥ ७ ॥ अंतर्विकल्पशून्यस्य बहिः स्वच्छ
 न्द्वारिणाः ॥ भ्रान्तस्येव दशास्नास्ना दृशा एव जानते ॥ ८ ॥
 विरक्तो विषयद्वेष्टा रागी विषयलोभुपः ॥ ग्रहमोक्षविहीन
 मुनिरित्येन रागवान् ॥ ९ ॥ हेयोपादेयता तावत्संसारविट्पा
 दुरः ॥ स्पृहा जीवति यावद्वै निर्विचारदशास्पदं ॥ १० ॥ प्रवृत्तौ जा
 यते रागो निवृत्तौ द्वेय एव हि ॥ निर्द्वन्द्वो वा न वक्षीमात्रेव मेव
 व्यवस्थितः ॥ ११ ॥ हातुमिच्छति संसारं सगीदुःखं जीहास

॥ ६ ॥

याः ॥ वीतरागो हि निर्दुःखस्तस्मिन्नपि न विद्यते ॥ १२ ॥ यस्यां
 भिमानो मोक्षे पिरेहे पिममता तथा ॥ नवाज्ञानी नवायोगी के
 वलंदुःखभागसौ ॥ १३ ॥ धर्मार्थकाममोक्षेषु जीविते मरणात्
 था ॥ कस्याप्युदारचित्तस्य हेयोपादेयता न हि ॥ १४ ॥ सर्वत्र दृश्य
 ते स्वस्थः सर्वत्र विमलाशयः ॥ समस्तवासनायुक्तो मुक्तः स
 र्वत्र राजते ॥ १५ ॥ पशन् शृण्वन् स्पृशन् जिघ्रत् अश्नन् गृह्ण
 न् वदन् व्रजन् ॥ ईहितानीहितैर्मुक्तो मुक्त एव महाशयः ॥ १६ ॥

॥ न निन्दति न च सौति न हृष्यति न कुप्यति ॥ न ददाति न गृह्णा
 ति मुक्तः सर्वत्र नीरसः ॥ ३ ॥ सानु रागांस्त्रियं दृष्ट्वा मृत्युं वा समु
 पस्थितम् ॥ अविह्वलमनाः स्वस्थो मुक्तस्व महाशयः ॥ ४ ॥
 निर्ममो निरहंकारो न किञ्चिदिति निश्चितः ॥ अन्तर्गतितम
 वासः कुर्वन्नपि न लिप्येते ॥ ५ ॥ भवो यं भावना मात्रा न किञ्चि
 त्परमार्थतः ॥ नास्त्य भावस्व भावानां भावा भाव विभाविना
 म् ॥ ६ ॥ एतदृष्टं परं ब्रह्म सो हं ब्रह्मेति चिन्तयेत् ॥ किञ्चिन्त ॥ ७ ॥

यतिनिश्चितोऽद्वितीयं येन पश्यति ॥ १ ॥ कृतं देहेन कर्मैर्देन म
 या शुद्धरूपिणा ॥ इति चिन्तानुरोधे यः कुर्वन्नपि करोति न ॥
 १ ॥ वस्तुश्रवणा मात्रेण शुद्धबुद्धिर्निराकुलः ॥ नैवाचारमनाचारं
 मोदास्पवा प्रपश्यति ॥ २ ॥ यदा यत्कर्तुमायाति तदानं कुरुते
 मृगम् ॥ शुभं वाप्यशुभं वापि तस्य चेष्टा हि वातवत् ॥ ३ ॥ स्वातं
 यात्सुरवमाप्नोति स्वातं याद्व भते परम् ॥ स्वातं यात्रिर्वृत्तिं
 गच्छेत् स्वातं यात्परमैपदम् ॥ ४ ॥ अकर्तृत्वमभोक्तृत्वस्वा

आनंमन्यते यदा ॥ सदाक्षीणा भवनेव समस्ता विनवृत्तयः ॥ ५ ॥ ओ त्रियं दे
 वतां तीर्थं मङ्गलं भूपतिप्रियम् ॥ दृष्ट्वा संपूज्य धीरस्य न कापि हृदि वास
 ना ॥ ६ ॥ भूतैः पुत्रैः कतवैश्च दौहित्रैश्चापि गोत्रजैः ॥ विहस्य धिक्कृतो
 योगी न याति विकृतं मना ॥ ७ ॥ विहसन्निमहा भोगैर्विशानिगिरि
 गह्वरान् ॥ निरसकल्याणाधीरा अवका मुक्तबुद्धयः ॥ ८ ॥ निवृत्तिरपि पु
 रुषप्रदातिरुपजायते ॥ निवृत्तिरपि धीरस्य निवृत्तिफलदायिनी ॥ ९ ॥
 ॥ सारं भवनिष्कामो यश्चरेद्वातवमुनिः ॥ न तं पश्यत्यशुद्धस्य ॥ ८ ॥

क्रियमाणापि कर्मणि ॥ १ ॥ सस्य बध्नन् आत्मज्ञः सर्वभावेषु यः स
 ॥ पश्यन् नृशूराव नृस्पृशन् जिघ्रन् नृश्रूनि स र्षमानसः ॥ २ ॥ निश्चे
 दः पुत्रदारादौ निष्कामो विषयेषु च ॥ निश्चितः स्वशरीरेऽपि निराशः
 शोभते बुध ॥ ३ ॥ मुमुक्षो न मुमुक्षो च स्वप्नेऽपि शायितान च ॥ जागरेऽपि न जा
 गर्ति धीरः सृष्टः पदे पदे ॥ ४ ॥ न धावति जनाकीर्णो नारण्यमुपशान्तधीः ॥
 यथा तथा यत्र तत्र समस्वावतिष्ठते ॥ ५ ॥ कभूतानि कदेहो वा क्केद्विया
 शि क्वामनः ॥ कश्चनैराशं मत्सरूपे निरंजने ॥ ६ ॥ कनोकाः

कमुमुभुर्वाकयोगी ज्ञानवान्कवा ॥ कवन्धकचवागुक्तस्वस्वरू
 पेहमद्वये ॥ १ ॥ कमुष्ठिः कचसंसारः कसाध्वं कचसाधनम् ॥ क
 साधकः कसिद्धिर्वास्वस्वरूपेहमद्वये ॥ २ ॥ कमायाकचसंसारः
 कप्रीतिर्विरतिः कवा ॥ कजीवः कचतद्रत्नसर्वदाविमतस्यमे ॥ ३
 ॥ कचैषव्यवहारोवा कचसापरमार्थता ॥ कमुखं कचवादुःखं
 निर्विकल्पस्यमेसदा ॥ ४ ॥ कप्रवृत्तिर्निवृत्तिर्वाकमुक्तिः कच
 वन्धनम् ॥ कटस्य निर्विभागस्य स्वस्थस्य मम सर्वदा ॥ ५ ॥

॥ ६ ॥

कोपदेशः कवाशास्त्रैकशिष्यः कचवागुरुः ॥ कवासिपुरु
 मार्थवानिरूपाधेशिवस्यमे ॥ ६ ॥ नमेदेहेनसंवन्धोमेघेने
 वविहायशः ॥ अतः कुतोमेतद्वर्मात्रागत्त्वं प्रमुमुप्रयः ॥ ७
 ॥ इतिअष्टावक्रसंहितायाः किञ्चित्श्लोकानि शुभम-
 भवगु भुञ्ज्यात्

॥ १० ॥

25

15

10

5

0

Cms.

5

10

15

20

25

30

